

Sluttrapport

SITE II Scandinavian Mountains

2015-2018

Innhold

Sammendrag	2
Summary	2
Bakgrunn	3
Mål, resultat og forventede effekter	3
PROJEKTMÅL A - EXPORTMOGNAD I BESOKSNÅRING	4
SITE Internasjonaliseringsmodell	4
Etablering av Interpret Europe i SITE-regionen	4
Forskningsprosjektet BIOTOUR	5
Konferanser og fagseminar som regionens møteplass for internasjonalisering	6
Utvikling av guidede naturopplevelser etter SITE – Internasjonaliseringsmodell	7
Internasjonalt salgsarbeid	9
PROJEKTMÅL B - EXPORTMOGEN DESTINATION	10
PROJEKTMÅL C - NYFÖRETAGANDE OCH ENTREPRENÖRSKAP	11
PROJEKTMÅL D - HÅLLBAR UTVECKLING OCH CERTIFIERING	13
PROJEKTMÅL E - OFFENTLIG INFRASTRUKTURSAMARBETE	14
Prosjektorganisasjon	15
Styrgrupp SITE II	15
Prosjektledning svensk sida	15
Prosjektledning norsk side	16
Organisatoriske erfaringer og utfordringer	16
Andre erfaringer	17
Indikatorer	17
Grenseoverskridende merverdi	18
Grensen som ressurs	18
SITE-metoden	18
Bærekraftig/hållbar destinasjonsutvikling	19
Grensen som utfordring	19
De horisontella kriterierna	19
Informasjon og kommunikasjon	20
Forankring av prosjektets resultat og effekter	22
Aktiviteter og økonomi	24
Anbefalinger	24
Vedleggsliste	25

Sammendrag

SITE er ett begrep for et grenseområde som består av kommunene Malung-Sälen, Älvdalen, Trysil og Engerdal. SITE's primærnæring, besøksnæring og turisme, er en høyt prioritert næring i regionen. Interreg-prosjektet SITE II Scandinavian Mountains viderefører de fire kommunenes avtale om å utvikle SITE-regionen til en internasjonal og bærekraftig turistdestinasjon med en attraktiv besøksnæring.

I 2018 ble målsetningen nådd om å kvalifisere SITE-regionen for Merket for Bærekraftig reisemål. Bærekraft/hållbarhetsarbeidet har gitt en ny dimensjon til reiselivsutviklingen i et langsiktig perspektiv og bidrar til å bevisstgjøre både kommunene og reiselivsnæringen.

Arbeidet med SITE II sine innsatsområder «Exportmognad i besöksnäring, exportmogen destination och nyföretagande/entreprenörskap» har gitt en tydelig grenseoverskridende merverdi. Regionens turistbolag har gjennom SITE II styrket sin eksportmodenhet og lagt et godt grunnlag for å lykkes med satsingen mot de internasjonale markedene. Både innen produktutvikling og internasjonalt salg er det hentet erfaring og ny kunnskap, og det er etablert samarbeid innad i regionen og utad mot internasjonale samarbeidspartnere. Nye internasjonale gjester er på vei inn til SITE-regionen og flere blir det når Scandinavian Mountains Airport åpner i desember 2019. Etableringen av flyplassen ville ikke kunne skjedd uten et sterkt ønske om regionalt samarbeid i regionen.

Prosjektresultatet i SITE II må for øvrig sees i lys av betydelige eksterne og interne utfordringer. Politiske endringer hos prosjekteier Malung Sälen kommun førte til mye uro, uklar styring og tap av prosjektledelse. Utskiftninger i ledelsen i både SITE II på svensk side, i destinasjonsselskapet i Sälen og overføring av Visit Idre til Visit Dalarna gjorde samarbeidet med næringen på svensk side utfordrende.

Summary

SITE is the term used for the border area covering the municipalities of Malung-Sälen, Älvdalen, Trysil and Engerdal. SITE's primary industry, tourism, is given high priority in the region. The Interreg project SITE II Scandinavian Mountains continues the four municipalities' agreement to develop the SITE region into an international and sustainable tourist destination with an attractive tourism industry.

In 2018, the goal was reached to qualify the SITE region for the label «Sustainable Destination». The sustainability work has given a new dimension to tourism development in a long-term perspective and helps raising awareness in both the municipalities and the tourism industry

SITE II's focus areas are «Internationalization in the tourism industry and the destinations and innovation and new businesses» has given a clear added cross-border value. The region's tourist companies has, through SITE II, strengthened their export maturity and are now prepared for having guests from different international markets. Both in product development and international sales, experience and new knowledge have been acquired, and cooperation has been established within the region and towards international partners. New international guests will soon be entering the SITE region as the Scandinavian Mountains Airport opens in December 2019. The establishment of the airport would not have happened without a strong desire for regional cooperation.

The overall achievements of the SITE II project has been influenced by external and internal challenges. Political changes in the municipality of Malung Sälen gave consequences such as weak management and loss of project management in SITE II. In addition, the collaboration with the tourism companies on the Swedish side was challenging because of replacements in the management of both SITE II on the Swedish side, in the destination company in Sälen and the transfer of Visit Idre to Visit Dalarna.

Bakgrunn

SITE har blitt et begrep for grenseområdet bestående av kommunene Malung-Sälen og Älvdalen i Sverige og Trysil og Engerdal i Norge. SITES primærnæring, besøksnæring og reiseliv, er en av de viktigste og mest prioriterte næringene i regionen.

SITE-samarbeidet har vært et verdifullt interreg-prosjekt mellom Sverige og Norge for de fire grensekommunene i to perioder:

SITE I – SITE Destination fra 1 juli 2011 til 31 august 2014

SITE II – Scandinavian Mountains fra 1 juli 2015 til 31 desember 2018

Ett viktig resultat av interregprosjektet SITE I SITE Destination er at de fire grensekommunene kom fram til en politisk overenskomst om sammen å videreutvikle destinasjonene Sälen, Idre, Trysil og Femund Engerdal til en felles «verldsdestinasjon» med helårsturisme som hovednæring.

Besøksnæringen i SITE har gjennom tiår hatt en sterk utvikling med alpin skikjøring som hovedfokus. De senere årene har en begynnende satsning på sommer/høst bidratt til et bredere tilbud og flere besøkende også i sommer- og høstmånedene.

SITE-regionen har i dag en sterk posisjon i besøksnæringen og har potensiale til å skape bærekraftig/hållbar internasjonal helårsturisme gjennom å samarbeide som storregion.

Med bakgrunn og erfaring fra SITE I-prosjektet var målet i SITE II å utvikle SITE-regionen til å bli «... en internasjonell och hållbar destination med en attraktiv besøksnæring».

Mål, resultat och förväntade effekter

Etter 3 års prosjekt og prosess har SITE II gjort viktige og rike erfaring i forhold til de tanker og visjoner som ble lagt til grunn i 2015.

SITE-regionen har kommet langt i forhold til målsetningen om å være en internasjonal og bærekraftig/hållbar destinasjon med en attraktiv besøksnæring. Her følger nærmere beskrivelse av mål, resultater og effekter av arbeidet innenfor områdene:

- Exportmogna företag och destinationer
- Nyföretagande och entreprenörskap
- Hållbar utveckling och certifiering
- Offentlig infrastruktursamarbete

Mål, resultater og forventede effekter rapporteres i henhold til prosjektets overgripende mål slik de er beskrevet i tilsagnsdokumentene.

PROJEKTMÅL A - EXPORTMOGNAD I BESOKSNÅRING

Utreda, besluta och använda modeller och arbetsätt for utveckling och kvalitetssikring av foretag och produkter • Med stod från FoU och/eller externs kompetensmiljoer • Modellerna ska användas också efter att projektet är slut

SITE Internasjonaliseringsmodell

I oppstart av SITE II diskuterte prosjektgruppa hvilket arbeidssett vi skulle ha i arbeidet med produktutvikling i opplevelsesbedriftene på reisemålet. Modellen som ble utarbeidet ble basert på et prosessløp tilpasset de eksisterende opplevelsesbedriften som allerede var etablert i de fire destinasjonene. Ved kartlegging av disse så vi at de fleste virksomhetene var små (1-3 ansatte), flere var i oppstartsfasen, de hadde i liten grad jobbet systematisk med produktutvikling og salg/markedsføring og hadde liten erfaring med internasjonale gjester. Vi så det derfor som hensiktsmessig å legge et utviklingsløp som ikke var for teoretisk og komplekst og som tillot å gå prosessen fra utvikling til markedsføring, salg og internasjonalisering på ganske kort tid.

Erfaringen i SITE II er at modellen kan brukes på ulike måter. Relevante bruksområder for SITE II har vært guidede naturopplevelser og samarbeid om utvikling av sykkelproduktet i SITE-området. Modellen bør også kunne tilpasses og fungere i andre prosesser basert på samarbeid mellom aktører, for eksempel når pakkeføring er temaet.

Les mer om praktisk bruk av SITE-modellen under «Prosjekt mål C - Nyföretagande och Entreprenörskap», side 11.

Vedlegg: 1 SITE – Internasjonaliseringsmodell 2018
Referanse: [Exportguide för Visit Dalarnas Exportnärning](#)
[Affärsplan 2015-2018 Turistrådet Västsverige](#) - side 7

Etablering av Interpret Europe i SITE-regionen

Interpretasjon, eller «Heritage Interpretation» som det heter på engelsk, er en internasjonalt anerkjent formidlingsmetode som tar en kreativ tilnærming til guiding, vertskap, planlegging og historiefortelling. For reiselivet kan den skape autentiske opplevingsprodukter. Formidlingsmetoden hadde sin start i USA og benyttes bl.a. i nasjonalparkene der, men benyttes nå også mer og mer i Europa.

Metoden ble tatt i bruk i Norge i 2017 i forbindelse med at SITE II-prosjektet søkte etter kurs for utdanning av naturguider. Som den første i Skandinavia ble Kristian Bjørnstad, engasjert konsulent for SITE II, sertifisert som kursleder og 2 kurs er gjennomført med aktørene i SITE som målgruppe.

I dag er Kristian Bjørnstad Norgeskoordinator for organisasjonen Interpret Europa og holder kurs i hele Norge.

Kurs i interpretasjon: <https://www.interpretasjon.no>

Om Interpret Europe: <http://www.interpret-europe.net/feet/home/heritage-interpretation/>

Forskningsprosjektet BIOTOUR

SITE II har vært (og er) involvert i Forskningsprosjektet BIOTOUR gjennom at Trysil er valgt som sted for feltarbeid og datainnsamling.

BIOTOUR's hovedmålsetning er å utforske nøkkelbetingelser for videreutvikling av naturbasert reiseliv i norsk bioøkonomi som sikrer næringsutvikling, robuste lokalsamfunn og bærekraftig ressursbruk. Prosjektet undersøker fire typer av naturbasert reiseliv innen fire tema:

- Sammensatte friluftaktiviteter
- Opplevelser av dyr
- Turruter
- Arrangement

Det er foreløpig publisert lite fra forskningsprosjektet. Blant studiene som så langt har direkte relevans og nytteverdi for SITE II er en kartlegging av sykkelturen i Trysil som blir publisert om kort tid.

En bieffekt av Trysils rolle i BIOTOUR har vært at NMBU (Norges miljø- og biovitenskapelige universitet) la sitt feltarbeid til Trysil. Fra 24 til 28 september 2018 gjennomføre 39 masterstudenter i landskapsarkitektur, by- og regionplanlegging og naturbasert reiseliv feltarbeid i Trysil. Resultatet var

Resultatet ble en rekke interessante rapporter fra studentprosjektene, som virkelig er verdt å lese, blant annet kartlegging av fisketurisme i Trysil.

Referanse: [Feltstudier - Samlerapport fra Trysil 2018](#)

Lägga grunden for att väsentligt öka turisttrafiken till SITE-regionen genom att:

- Kvalificera regionens exportmogna företag for den internationella marknader
- Ta fram och kvalificera produkter/paket for internationella målgrupper både sommer och vinter
- Skriva säljaval med nya internationella samarbetspartners

Den planlagte åpningen av flyplassen i desember 2019 representerer SITE-regionens største potensiale for «att väsentligt öka turisttrafiken till SITE-regionen», slik det står i SITE's målsetning.

I de store vintersportsstedene Idre, Sälen og Trysil er det de tunge aktørene innen skianlegg, hotell og servering som er driverne i utviklingen av besøksnæringen. Med virksomheter som Idrefjäll, Scandinavian Resorts, Radisson Blu Mountain Resort & Residences og Radisson Blu Resort, Trysil, Skistar Invest, Stöten og Kläppen Skiresort i vår region er vi sikret at produktet som presenteres gjestene er av god kvalitet og at produktet tilpasses de internasjonale markedene som bedriftene til enhver tid jobber i. I samarbeid med destinasjonsselskapene er det disse aktørene som har ressurser til å iverksette tunge utviklings- og markedsprosesser, så som å realisere Scandinavian Mountains Airport og gjennomføre et markedsarbeid mot internasjonale flygjester.

Frem mot 2022 forventes det ca. 520 ankomster på Scandinavian Mountains Airport pr år. 20 av disse ankomstene gjelder sommeren. Vintertid forventes ca. 28 ankomster pr uke fra midt i desember til midt i april. Ankomstene anslås å utgjøre 100 000 nye gjester til SITE-regionen.

SITE II sin oppgave i denne sammenhengen er derfor på den ene siden å finne måter å skape et bredt og samlende engasjement rundt internasjonaliseringsarbeidet og å gi faglig input og inspirasjon til

bredden av bedrifter i vår region. Å invitere bredt til konferanser, fagseminarer og samlinger har derfor vært ett av SITE-II sine innsatsområder

På den andre siden har SITE II kunnet peke på potensielle satsingsområder som de store aktørene ikke selv er involvert i men som vil ha betydning for internasjonaliseringen i regionen i et helårig og langsiktig perspektiv. Utviklingen av guidede naturopplevelser har derfor vært SITE II sitt andre store innsatsområde.

Utover dette har destinasjonsselskapene sammen med SITE II samarbeidet med de regionale/ nasjonale turistorganisasjonene om kontakt mot de internasjonale turoperatørene.

Disse tre innsatsområdene beskrives nærmere her:

Konferanser og fagseminar som regionens møteplass for internasjonalisering

Aktivitetene i SITE II har gjennom sine åpne konferanser nådd ut til svært mange bedrifter med inspirasjon og kunnskap om hva som kreves av gjester fra ulike markeder, status i arbeidet med flyplassen og i internasjonaliseringsarbeidet. Foredragsholdere har vært håndplukket i forhold til å gi god og konkret kunnskap om viktige temaer knyttet til internasjonalisering.

Følgende konferanser har blitt gjennomført i SITE II:

- Ready for Take-off
 - o 26 januar 2016, 109 deltagere
 - o [Link til omtale av konferansen](#)
 - o [Link til programmet](#)
- Get ready for Take-off 2.0
 - o 30 januar 2018, 133 deltagere
 - o [Omtale av konferansen](#)
- SITE II Avslutningskonferanse – Are You ready?
 - o 20 november 2018, 84 deltagere
 - o [Invitasjon til avslutningskonferanse](#)

I tillegg har SITE II invitert til ulike fagseminar/møter med internasjonal innretning:

- Inspirationsforelesning om hållbar destinationsutveckling och naturturism
 - o Ved Bill Taylor fra Skotsk reiseliv
 - o Sälen og Trysil 25 oktober og Idre 26 oktober 2016, ca. 80 deltagere
- Kunnskapsseminarium i Idre om Besökstrender och Naturturism,
 - o 3-4 oktober 2017, 70 deltagere
 - o [Link til program](#)

En utfordring for bedriftene i vår region er å kjenne til de andre destinasjonene og hvilke attraksjoner, produkter og tilbud de har. Vi valgte å sette fokus på sommer- og høsttilbudet og arrangerte to personalturer i SITE-regionen:

- Personaltur fra Trysil til Engerdal i juni 2017 med drøyt 40 deltagere. Tur med MS Fæmund II var hovedattraksjonen
- Personaltur fra Sälen til Idre i 2018 med drygt 30 deltagere. Besøk på Naturum, Fulufjället og hos Renbiten var hovedattraksjonene.

Utvikling av guidede naturopplevelser etter SITE – Internasjonaliseringsmodell

SITE II gjorde tidlig i prosjektløpet en vurdering av at med sterkere internasjonalisering, vil SITE-regionen tiltrekke seg en bredere målgruppe av vintergjester som, i større grad enn de skandinaviske gjestene, vil ha ønske om et bredere opplevelsestilbud enn kun alpin skikjøring.

Fordi helårig reiselivsutvikling er viktig i SITE-regionen ønsket SITE II også å prøve og sette fokus på utviklingen av opplevelser i sommer- og høstperioden. Alle våre 4 destinasjoner i SITE er sesongbasert i større eller mindre grad. Å tiltrekke seg gjester hele året bygger tungt oppunder helårig verdiskaping og flere faste arbeidsplasser som kan bidra til økt bosetting så vel som sysselsetting. Disse effektene er av stor verdi både for kommunene og næringslivet.

Trenden på verdensbasis er at de reisende vil bruke mer penger på lokale aktiviteter og opplevelser, og at natur og kultur har høy innflytelse ved valg av reisemål. (Kilde: Trip Advisor, 2015). «At the end of the day, the three things travellers are looking for are authentic, unique, and personalised experiences». (Trekksøft, Tourism trend report 2017)

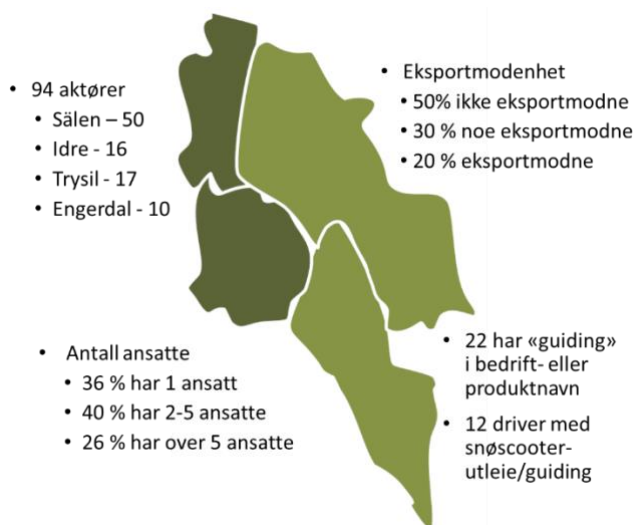
Med utgangspunkt i SITE – internasjonaliseringsmodellen har SITE II jobbet målrettet gjennom hele prosjektløpet med aktørene som ønsker å jobbe med helårige guidede naturopplevelser på reisemålet.

Ved oppstart var det ingen av destinasjonene som hadde god oversikt over eller dialog med aktivitetsbedriftene med tanke på internasjonalisering. Steg 1 i arbeidet ble derfor å kartlegge og analysere alle virksomheter i regionen som drev med aktiviteter og opplevelser på en eller annen måte.

Analysen ga detaljkunnskap om hva som faktisk tilbys i regionen. Bedrifter/ virksomheter med orientering mot guidede turer i naturen ble trukket ut og invitert til en første informasjonsrunde. Ett møte ble til flere og etter hvert ble navnet «**SITE guidenettverk**» tatt i bruk. I møtene ble ulike temaer fokusert, informasjon om kurs gitt og dialog og samarbeid mellom aktørene etablert. Gjennom kurs og nettverksmøter har aktørene fått innsikt og inspirasjon til å utvikle nye og videreutvikle eksisterende produkter og tjenester for et internasjonalt marked. Eksempel på møte: [Invitasjon til møte i Guidenettverket 11 oktober 2017](#)

Kurs som har blitt tilbudt aktørene i SITE-regionen

- Visit Dalarna: Affärsdrivet nätverk (8 deltagere)
- Visit Dalarna. Kurbits affärsutveckling (svenska företag i SITE-regionen erbjuds delta)
- Kurset «Opplevelsesdesign» samt flere minikurs på samme tema
- Interpret Europe, Certified interpret Host v/Kristian Bjørnstad
- Interpret Europe, Certified interpret Guide v/Kristian Bjørnstad
- Språkkurs, tysk og engelsk for norska aktører i SITE-regionen v/Runa Eggen

SITE II har hatt samarbeid med Visit Dalarna på svensk sida og også tatt del i kurs, kunnskap, teorier og modeller de benytter i sitt arbeid med besøksnæringen i Dalarna.

- Exportmognadsguide - <https://www.visitdalarna.se/corporate/exportguide>
- Visit Dalarnas strategi för internationalisering - <https://www.visitdalarna.se/corporate/marknader>

Guidenettverkets felles utviklingsarbeid resulterte i lansering av brosjyren «Guidede opplevelser i to land» sommeren 2017. Brosjyren var på 2 språk, presenterte 15 utvalgte guidede turer i SITE-regionen og ble distribuert på 50 ulike steder i SITE-regionen. Flere av produktene ble utviklet gjennom kurs og arbeidsmøter i Guidenettverket. Andre var «signalprodukter» for området, så som Minicruise med Fæmund II, Vandring til verdens eldste tre og Guidet tur til Skagsvola i Trysil.

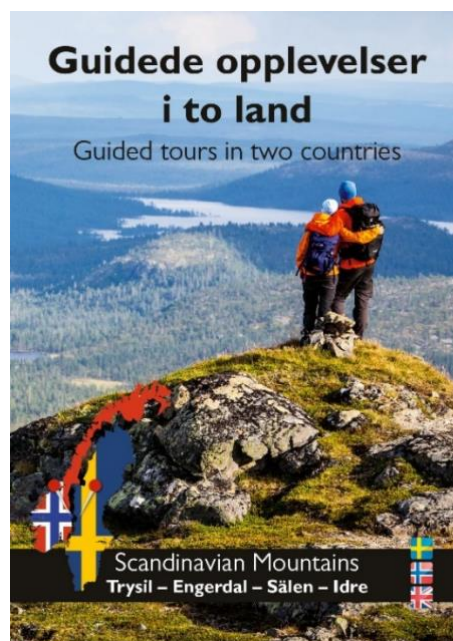
På websiden Scandinavian Mountains.se ble alle opplevelsene presentert og det ble gjort facebook-annonsering mot gjester på besøk i området.

Tiltaket med guidebrosjyre ble gjentatt i 2018, da kun engelsk-språklig. I stedet for felles presentasjon på websiden til Scandinavian Mountains ble de guidede turene presentert på den enkelte destinasjon sin webside og med henvisning til de øvrige destinasjonene. Markedsføringsiltak ble utført litt ulikt på i de 4 destinasjonene.

For å styrke aktørenes markedsføringsmateriell ble det både i 2017 og 2018 organisert fotografering og filming som guidevirksomhetene kunne ta del i.

Aktiviteten i Guidenettverket ble avsluttet med Workshop med Marcus Eldh, Wild Sweden. <http://trysilvassdraget.no/pa-kurs-med-turistintreprenoren-marcus-eldh/>

Totalt har 70 aktører/bedrifter vært innom SITE Guidenettverk sine aktiviteter, møter og kurs. 37 bedrifter har deltatt mer enn en gang og en kjerne på rundt 15 bedrifter har vært regelmessig involvert. Prosessen i Guidenettverket og samarbeidet med destinasjonsselskapene har bidratt til økt oppmerksomhet rundt og interesse for guidede opplevelser som et godt tilskudd til gjester som besøker destinasjonene både sommer og vinter.

Se *PROSJEKT MÅL C – NYFÖRETAGANDE OCH ENTREPRENÖRSKAP*, side 11 for ytterligere informasjon om Guidenettverket

Vedlegg: 2 Brosjyre Guidede turer i to land SITE 2017

Referanser: Eksempel på presentasjon av guidede turer på web - Trysil: <https://www.trysil.com/no/Gjore/Sommer/Guidede-turer/>

Eksempel på facebookside – Sälen/Idre: <https://www.facebook.com/guiderochaktiviteter>

Eksempel på film – SITE: https://www.dropbox.com/home/SITE_konferanse?preview=SITE_vinter_finalest.mp4
https://www.dropbox.com/home/SITE_konferanse?preview=SITE_sommer_1.mp4

Utvikling av sykkelopplevelser etter SITE– Internasjonaliseringsmodell

SITE Sykkelnettverk ble etablert parallelt med SITE Guidenettverk. Gruppen var sammensatt av 8 aktører knyttet til sykling i Trysil, Engerdal, Idre og Sälen i samarbeid med Biking Dalarna. Workshop i august 2016 resulterte i en god analyse av området, situasjonen og behov for tiltak. Dessverre mistet SITE II sin prosjektleder på sykkel, og vi klarte ikke å løfte prosjektet igjen etter at flere i prosjektledelsen på svensk side sluttet.

Med bakgrunn i ønsket om å fokusere sykkel i SITE II har det både på norsk og svensk side vært gjennomført flere studieturer/kunnskapsresor hvor også SITE II har deltatt. Besøk har blant annet vært gjort til Whistler Mountain, Canada, Skottland i sammenheng med sykkel og Holland i forbindelse med sykkel og vandring. På kunnskapsreisene har både privat næringsliv og kommunene hatt med representanter.

Internasjonalt salgsarbeid

SITE II sin prosjektledelse har i prosjektperioden deltatt på og tatt initiativ til salgsfremmende aktivitet mot internasjonale markeder, gjerne i samarbeid med destinasjonsselskapene. Mange av aktørene i SITE-regionen har gjennom disse aktivitetene blitt introdusert for internasjonalt salgsarbeid for første gang.

Norsk side

- Høsten 2016 deltok SITE II på Innovasjon Norges årlige workshoper i den Haag, Nederland og i København, Danmark sammen med flere aktører fra både Trysil og Engerdal. Deltagelsen ble gjennomført som læringsprosess med forberedelsesmøter i forkant, veiledning underveis og felles oppsummering i etterkant.
- I august 2018 ble det gjennomført Visningstur til Trysil for 9 turoperatører fra Tyskland, Danmark, Nederland, Belgia og England i samarbeid med Destinasjon Trysil og Innovasjon Norge. Visningsturen hadde familier som målgruppe og programmet inkluderte sykling så vel som guidede naturopplevelser og overnatting.
- I samarbeid med SITE II deltok Destinasjon Trysil på en spisset workshop med sykkel som fokus i Danmark i oktober 2018. Her ble sykkelopplevelsene i Trysil presentert for 15 utvalgte turoperatører. Det ble også informert om sykkelmulighetene i hele SITE-regionen og arbeidet med ny flyplass.

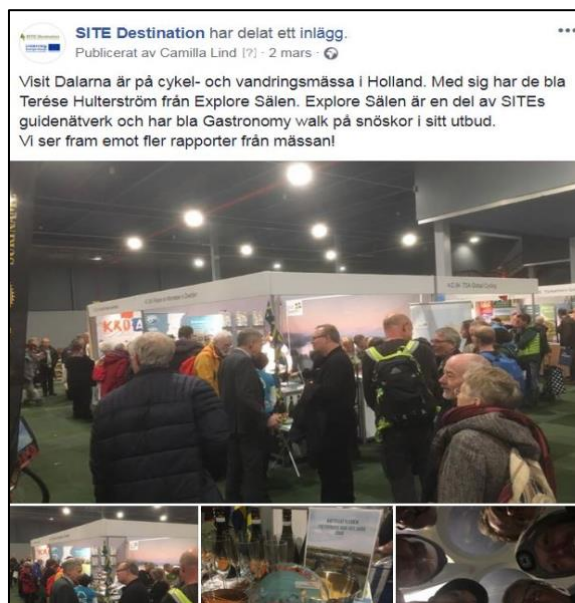

Svensk side

- Prosjektledaren genomförte tidlig i prosjektløpet ett stort antal företagsbesök och bistått med kompetens och erfarenhet till företagen inför planering av produkter till den internationella marknaden. I Malung-Sälens kommun har företag från Tyngsjö i söder till Sörsjön i norr varit engagerade. Några företag har etablerat affärsavtal med researrangörer/ turoperatörer.
- SITE II Projektledare har deltagit på den stora rese och turistmässan i Holland för införsäljning av produkter från företag i Malung-Sälen. Mässan har ca 120.000 besökare.
- SITE II har deltagit på Swedish workshop tillsammans med internationaliseringsprojektet i Visit Dalarna med 21 förbokade möten med turoperatörer och researrangörer.

- Prosjektledaren har planert og gjennomført ett antal besök med press og visningsresor där internationella företag kommit på besök og fått oppleve produkter og plarser i Malung-Sälen för att skapa nya affärer/flere besök i våra företag.
- Som eksempel av resultat kan nämnas att antalet internationella gästnätter på Nederländerna og Tyskland har gått från ca 1500 år 2016/2017 till ca 3700 år 2017/2018 (i Malung-Sälens kommun)

I tillegg til ovennevnte er det gjennomført en rekke tiltak for internasjonalt salg som er initiert av bedriftene selv eller i samarbeid med destinasjonsselskapene. Dette salgsarbeidet er betydelig men har blitt gjennomført uten SITE sin medvirkning og beskrives derfor ikke her.

PROJEKTMÅL B - EXPORTMOGEN DESTINATION

- Vidareutvekle exportmognadsgraden i SITE-destinationerna med 20% basert på Visit Swedens 12 kriterier for exportmogen destination

Exportmognadsgraden i SITE-regionen har hatt økning som følge av SITE II.

- Ulike tiltak beskrevet under Prosjekt mål A, har bidratt til å sette exportmognad på dagsorden gjennom 3 år, så som kurs, produktutvikling, nettverkssamarbeid og bevisstgjøring gjennom felles konferanser og seminarer.
- De sentrale aktørene i regionen har gjennomført sine egne interne prosesser for exportmognad
- Gjennom løpende informasjon fra Scandinavian Mountains Airport har hele regionen blitt jevnlig påminnet om når det første flyet lander. Det bidrar til en kultur hvor internasjonalisering og exportmognad kommer på dagsorden både i bedrifter og i destinasjonssamarbeidet.

SITE II har ikke sett muligheten til å tallfeste om exportmognaden er økt med 20% basert på Visit Swedens 12 kriterier for exportmogen destination. Det ble ikke gjort en null-punkts måling i 2015 da prosjektet startet. Det skulle imidlertid kunne gjøres før et ev. nytt SITE-prosjekt starter opp i 2019, og med oppfølging av målingen i 2022.

- Säkra bindande og målinriktat samarbeide i Scandinavian Mountains i samarbeide med Scandinavian Mountains Airport genom at utreda og besluta struktur, oppgifter og arbeidsmodell for «Scandinavian Mountains» og destinationerna i det internationella arbeidet, dessutom klara ut ansvar og oppdrag for flyg- og landbaserad marknadssatsning • I samarbeide med Scandinavian Mountains Airport • etc.

En gemensam vision og bild for SITE II ble i prosjektbeskrivelsen formulert slik:

I 2018 jobbar Scandinavian Mountain's aktører tillsammans som en internationell og hållbar destination med en attraktiv besøksäring.

Visjonen for SITE II antyder ønske om en formalisering av, eller en konkretisering av, reiselivssamarbeidet i regionen. Bakgrunnen for dette ligger i møteprotokoller tilbake i tid. I SITE II har det derfor vært diskutert lenge rundt hva «Scandinavian Mountains» er eller skal være. Dette for å besvare målsetningen (i rammen over) om å «Säkra bindande och målinriktat samarbete i Scandinavian Mountains i samarbeide med Scandinavian Mountains Airport...osv.»

I møte i mars 2018 ble SITE II styringsgruppe informerte av Scandinavian Mountains Airport AB om at rettighetene til varemerket Scandinavian Mountains var overført fra Destination Sälenfjällen og Destinasjon Trysil til Scandinavian Mountains AB som igjen videreførte retten til bruk av varemerket til Scandinavian Mountains Airport AB. De i sin tur regulerer bruken av varemerket i separat skriftlig avtale med de aktører som har rett til å bruke varemerket:

- Ägarna till Scandinavian Mountains AB och de som bidrar till den löpande driften av flygplatsen (Stöten, Kläppen, Topeja, Skistar Sälen, Skistar Trysil, Radisson-hotellene i Trysil samt Destination Sälenfjällen og Destinasjon Trysil)
- De 4 SITE-kommunene

Innenfor samarbeidet i Scandinavian Mountains har aktørene Stöten, Kläppen, Topeja, Skistar Sälen, Skistar Trysil, og Radisson-hotellene i Trysil inngått en markedsavtale for, med felles ressurser, å jobbe mot det internasjonale markedet. Destinasjonsselskapene har i tillegg forpliktet seg til å bidra med midler inn i drift av flyplassen.

I SITE-regionen er det dermed de sentrale aktørene nevnt over som, sammen med destinasjonsselskapene, legger premissene og har markedsressursene som behøves for en internasjonal satsing.

I markedsarbeidet er også Innovasjon Norge og Visit Sweden involvert for å utarbeide markedsstrategi og bidra med økt kompetanse og forståelsen for flybransjen og har kunnskap om de viktigste markedene for denne satsingen.

VD i Scandinavian Mountains Airport koordinerer nå arbeidet og har dialog med de ulike aktørene. I løpet av vinteren vil det bli avklart hvordan det operative samarbeidet vil bli.

Dette besvarer langt på vei målsetningen slik den er formulert i prosjektsøknaden:

• Säkra bindande och målinriktat samarbete i Scandinavian Mountains i samarbeide med Scandinavian Mountains Airport genom at utreda och besluta struktur, oppgifter och arbeidsmodell for «Scandinavian Mountains» och destinationerna i det internationella arbetet, dessutom klara ut ansvar och oppdrag for flyg- och landbaserad marknadssatsning • I samarbeide med Scandinavian Mountains Airport • etc.

De sentrale aktørene i Trysil og Sälen har etablert strukturer for samarbeid og tar ansvar for å bringe de internasjonale gjestene til regionen vinterstid. Vel på reisemålet vil øvrige aktiviteter og tjenester gjøres kjent for gjestene gjennom ulike informasjonskanalene på det enkelte reisemålet. Det innebærer at destinasjonsselskapene i samarbeid med de sentrale aktørene har et ansvar for å involvere de øvrige reiselivsbedriftene i dette arbeidet.

PROJEKTMÅL C - NYFÖRETAGANDE OCH ENTREPRENÖRSKAP

- Bidra till etablering av nya foretag och nya och innovative produkter och paket för den internationella marknaden

I SITE II har de viktigste tiltakene innen området «Nyföretagande og entreprenørskap» vært etableringen av SITE Guidenettverk og bruk av SITE Internasjonaliseringsmodell i arbeidet med nye

men også etablerte virksomheter. For vår region har det vært et innovativt arbeidssett som har bidratt til å sette fokus på internasjonalisering gjennom å utvikle produkter med tanke på nye målgrupper.

Totalt har 8 nye virksomheter innenfor naturbasert guiding blitt etablert i perioden. Disse har kunnet ha de etablerte guidebedriftene som referanse og har gjennom Internasjonaliseringsmodellen kunnet gå raskt fram i sin utvikling. Gjennom Guidenettverket har de fått kursing i utarbeidelse av produktprofil, utprøving av nye produkter, utarbeidelse av faktaark, blitt presentert i brosjyre og på nett, fått faglig støtte og evaluering og hatt støtte til gjennomføring av fotografering og film om egne produkter. Flere har også fått testet sine produkter i internasjonalt salgssarbeid gjennom visningstur med turoperatører og har allerede hatt internasjonale gjester gjennom 2 år.

For små virksomheter i etableringsfasen har vi vektlagt at prosessen fra utvikling til å være i markedet med et salgbart produkt ikke er for lang. Små virksomheter har lite ressurser og må komme i salgsmodus raskt. I tillegg er etterspørselen etter guidede naturopplevelser foreløpig ikke for stor og det gjør at det er påkrevet å teste produktene mot faktiske gjester i stedet for å ha lange utviklingsprosesser. Gjennomføring av evaluering med påfølgende faglig samtale har gitt bedriftene verdifull tilbakemelding og grunnlag for raskt å kunne justere de nye produktene på bakgrunn av erfaring.

Vi ser også at det å jobbe i et nettverk, parallelt med godt etablerte virksomheter, har hatt stor nytteverdi for de nyetablerte fordi de har kunnet hente veiledning og tips fra de mer erfarne. Nettverket har også vært verdifullt ved at det har skapt forretningsmessig samarbeid mellom aktører hvor de har brukt hverandres kompetanse som utfyllende i egne produkter.

Aktiviteten i Guidenettverket ble avsluttet med Workshop med Marcus Eldh, Wild Sweden.
<http://trysilvassdraget.no/pa-kurs-med-turistintreprenoren-marcus-eldh/>

For informasjon om implementering av Guidenettverket i eksisterende strukturer, se punkt Forankring av prosjektets resultat og effekter, side 22.

- Omvandla ett större ental sesongsarbeten till helårsanställningar

Som følge av at Scandinavian Mountains Airport har blitt utsatt med 2 år og Airport Center er lagt på is vil ikke forventet økning i arbeidstilfeller og sysselsetting vise resultater på nåværende tidspunkt. Resultatene av vekst i regionen under sommer- og høstsesongen viser likevel en positiv tendens, og mange aktører er bevisste på verdien av å gjøre sesongstillinger til helårs ansettelser så raskt som overhodet mulig.

Sälen & Idre

60% av Sälens turismföretag svarar i en enkät att man vidtagit åtgärder för att skapa säsongförlängning. I Idre säger 56% samma sak. Exempel på åtgärder som man gjort är hålla sin anläggning öppen längre period eller till och med vågat testa att ha öppet året runt. Företagene samarbetar också seg imellan där man delar personal mellan sig på olika tidpunkter under året. Flere företag har etablerad nya aktiviteter och produkter som reseanledning under låg- och mellansäsong.

Trysil

Perioden 2015 til 2018 viser en svært positiv trend i forhold til mertrafikk i sommer- og høstmånedene. Som følge av sterk satsing på sykkel og idrettsturisme med tidlignø fra 1. november omvandles stadig

flere sesongstillinger til helårs arbeidsplasser og bidrar dermed til økt verdiskaping i Trysil. Som eksempel viser kartlegging sommeren 2017 at det har tilkommet 77 nye arbeidsplasser fra 2015.

Det finnes ikke samlet sysselsettingstall for SITE-regionen. For Trysil vet vi at det i løpet av prosjektperioden er etablert totalt 172 nye arbeidsplasser. Veksten har blant annet vært innen forretningsmessig tjenesteyting, varehandel og overnatting. Arbeidet i SITE II, som har vært integrert i det øvrige næringsutviklingsarbeidet i kommunen, har vært en sterkt medvirkende årsak til den positive økningen. Sykkelsatsingen, hvor reiselivsnæringen sammen med Trysil kommune og det offentlige for øvrig har bidratt, er også en vesentlig årsak til veksten.

Engerdal

I Engerdal er det startet en prosess med sesongforlengelse. Sommersesongen forlenges gjennom økt fokus på vandring utover høsten og med forlengelse av seilingsruten til MS Fæmund II både ved å starte tidligere på sommeren og vare lenger utover høsten. Vintersesongen anses i Engerdal som lavsesong. Etableringen av snøscooterleder har gitt økt oppmerksomhet og bidro allerede første vinteren til økt omsetning hos de involverte bedriftene allerede etter noen måneder. Videreutvikling av dette tilbudet ved å legge leden innom flere overnattingsbedrifter vil gi et mer helhetlig tilbud. På sikt vil tiltakene både sommer, høst og vinter bidra til økt sysselsetting og flere helårs reiselivsstillinger.

PROJEKTMÅL D - HÅLLBAR UTVECKLING OCH CERTIFIERING

- Arbete for att hela SITE-regionen utvecklar sin hållbarhet och certifieras som "Bærekraftig resemål" i ett samarbete mellan kommuner och näring

Forut for SITE II, på Politikerresan i SITE I, ble de 4 SITE-kommunene presentert for merkeordningen Bærekraftig reisemål som Innovasjon Norge hadde etablert og hvor Trysil kvalifiserte for Merket i 2013. Alle de 4 ordførerne var enige om at dette var et arbeid som de ønsket at skulle starte opp i egen kommune. Innovasjon Norge ble forespurt og sa etter hvert ja til å ta inn Malung Sälen og Idre Älvdalen som pilotdestinasjoner for å prøve ut den norske merkeordningen på de svenske destinasjonene. I Engerdal ble det gjort vedtak om å starte opp arbeidet med å merke Femund Engerdal som bærekraftig reisemål ved hjelp av økonomisk støtte fra Innovasjon Norge.

Etter drøyt to års arbeid innfridde SITE II i 2018 til fulle målsetningen om at hela SITE-regionen skulle utvikle sin hållbarhet og kvalifisere for det norske merket «Bærekraftig reisemål/Sustainable Destination».

- Engerdal ble tildelt merket i august 2017
- Sälen og Idre ble tildelt merket i mars 2018
- Trysil kvalifiserte for merket i 2013 og ble remerket i 2016.

Arbeidet med å kvalifisere for «Merket for bærekraftig reisemål/Sustainable Destination» har vært omfattende og krevende. For å kvalifisere for merket må [Standard for bærekraftig reisemål](#)/hållbar destination besvares og dokumenteres. Standarden omfatter 104 indikatorer innenfor områdene:

- Forankring og implementering politisk
- Forankring og implementering på reisemålet
- Bevaring av natur, kultur og miljø
- Styrking av sosiale verdier
- Økonomisk levedyktighet

Til hjelp i arbeidet lages en handlingsplan for bærekraftig/hållbar reiselivsutvikling som grunnlag for gjennomføring av en rekke tiltak i prosjektperioden. I tillegg gjennomføres flere undersøkelser og analyser for å kunne besvare standardens indikatorer.

For å sikre at destinasjonene viderefører arbeidet med bærekraftig/hållbar utvikling etter tildelingen av merket, må reisemålet opp til «ny eksamen» hvert 3. år. En utfordring for Idre og Sälen er at det pr. i dag ikke er besluttet hvordan dette arbeidet skal drives videre og hvem som skal være ansvarlig for hållbarhetsarbeidet de neste 3 årene. Dialog med Visit Dalarna er etablert i håp om at en løsning kan finnes i samarbeid med dem og de involverte kommunene.

Fokus på hållbar destinationsutveckling har økt i løpet av prosjektperioden i hele Sverige. Merkingen av Sälen og Idre som bærekraftig reisemål har skapt stor interesse i media men også gjennom forespørsler til SITE II om å delta og holde foredrag på flere hållbarhetskonferanser rundt om i Sverige.

Vedlegg: 3 Sälen Sustainable Destination sammanställning dokumentation
4 Idre Sustainable Destination sammanställning dokumentation
5 Bærekraftig reisemål TRYSIL 2016 dokumentasjon
6 Bærekraftig reisemål Femund Engerdal 2017 dokumentasjon
7 Rapport Pilotprosjektet Sustainable Destination 2016-2018
8 Pressemelding Bærekraftig reisemål Femund Engerdal 2017

Referanser [Innovasjon Norge: Merket for bærekraftig reisemål](#)
Medieoppslag – se punkt *SITE II i media* under *Informasjon og kommunikasjon*, side 21.

PROJEKTMÅL E -OFFENTLIG INFRASTRUKTURSAMARBETE

- Det offentliges ansvar for goda lösningar i møte med den internationella gästen - gränshinder, brand, räddning, polis, sjukvård, tull och transport

Prosjektet har hatt spesielt fokus på områdene transport og grensehindre. For områdene toll, politi og grenseredning har arbeidet i stor grad vært ført av de ansvarlige myndigheter og SITE II er blitt holdt løpende orientert.

Transport.

Gjennom deltakelse på ulike seminarer og planleggingsmøter har utfordringene knyttet til grenseoverskridende kollektivtransport blitt satt på dagsorden. SITE II har deltatt i Interreg. prosjektet «Fjelltransfer Dalarna-Hedmark-Trysil» gjennom aktiv møtedeltagelse og innspill fra kommuner og destinasjonsselskap. Kollektivtransport på tvers av grensa er viktig for SITE-regionen og flyplassen, og det finnes grensehindre i dag som må jobbes videre med.

SITE II har også deltatt i arbeidet med å bedre kollektivtilbudet for gjester til og fra Trysil og Engerdal og internt i Trysil. Som resultat av dette er det for sesongen 2018/19 iverksatt et prøveprosjekt med utvidet rutetilbud. Det har også vært arbeidet med å etablere en forbindelse mellom Trysil og Sälen. Det gjenstår fortsatt en del før dette kan realiseres.

Grensehindre

Å arbeide med tematikken grensehindre er utfordrende. Det er tidkrevende, faglig krevende og ikke minst utfordrer det de respektive lands lover og regler, spesielt innen skatt og avgifter. En annen utfordring er ulik lovgivning som følge av at samarbeidet er mellom et land innenfor den europeiske union og et utenfor.

I prosjektperioden er det identifisert ulike grensehindre som næringsaktørene møter. Det har vært satt søkelys på disse gjennom en egen grensehinderkonferanse, i møter med stortingsrepresentanter, deltakelse på Grenseforum, og dialog med Grensekomiteen, Grensetjenesten og Grenserådet.

Gjennom arbeidet har man registrert at fokuset på grensehinderproblematikken har økt. Om bedrifter skal posisjonere seg mot nye markeder haster det å få gjennomført tiltak. Kompetansen innen grensehinderproblematikk må heves og synliggjøres, og viljen til endring må styrkes.

Prosjektorganisasjon

Prosjektmedarbeidere, prosjektledere og hovedprosjektledere har tillsammans utgjort prosjektledningen av SITE II. Prosjektledningen har haft styrning av en styrgrupp som hållit möten kontinuerligt. Styrgruppen har bestått av representanter från vardera SITE kommun, så som kommunalråd/ordförer, rådmän/kommunchefer, näringslivschefer och samt representanter från destinationsbolagen.

Styrgrupp SITE II

- Kurt Podgorski, Ordförande	Malung-Sälens kommun
- Gro Svarstad	Trysil kommune
- Charlotte Skott, fra 2017 Anders Bjernulf	Destination Sälenfjällen
- Stefan Linde	Älvdalens kommun
- Fredrik Nilsson (2015-2017)	Visit Idre
- Lars Erik Hyllvang	Engerdal kommune
- Erik Sletten	Trysil kommune
- Gudrun Sanaker Lohne	Destination Trysil

Prosjektledning svensk sida

- 100 % Huvudprosjektledare	Ingemar Kyhlberg 2015-2016
Klas Darlin 2016-2017
Camilla Lind 2017-2018
- 100 % Prosjektledare	Linnéa Johansson 2015-2017
- 20 % Ekonomifunktion	Kerstin Rosén
- 50 % Prosjektledare Hållbar destinationsutveckling och certifiering Sälen och Idre	Göran Wallin 2016
Maud Ån 2017
Camilla Lind 2018
- 50% Projektadministratör Hållbar destinationsutveckling och certifiering Sälen och Idre	Camilla Lind 2016-2018

I slutet av 2017 slogs tjänsterna prosjektledare hållbarhet och projektadministratör hållbarhet ihop, och huvudprosjektledare Camilla Lind ledde arbetet till projektets slut.

Prosjektledning norsk side

- Prosjektansvarlig norsk side – egeninnsats	Gro Svarstad
- Prosjektledare norsk side – timesengasjement	Anne Dorte Carlson
- Prosjektmedarbeider – timesengasjement	Runa Eggen
- Prosjektmedarbeider i Engerdal, 20%	Mia Faldmo
- Timesengasjement – Utvikling av naturbaserte aktiviteter	Kristian Bjørnstad

Fakturert timebruk i prosjektet (for alle engasjerte i prosjektet) er på ca. 1.500 timer pr år. I tillegg til dette kommer en betydelig innsats fra prosjektansvarlig på rapportering, støtte til prosjektledelsen og dialog med interreg-sekretariatet. Destinasjon Trysil har også jobbet aktivt i prosjektet på samarbeidsoppgaver mellom destinasjonsselskapet og SITE II

Organisatoriske erfaringer og utfordringer

Prosjektgruppen har komplettert hverandre bra og funnet løsninger for å hele tiden arbeide mot målet. Vi kommer likevel ikke utenom at utviklingen av og resultatene i SITE II generelt og i forhold til samarbeidsprosessene i hele SITE-regionen har blitt sterkt påvirket av stor utskifting av ansvarspersoner både politisk, i prosjektledelsen og i destinasjonsbolagene på svensk side.

- Huvudprosjektledaren avsade sig oppdraget på grund av pensionsavgång redan hösten 2016 och en ny tillsattes. På grund av omorganisering internt i Malung-Sälens kommun 2017 slutade även denne huvudprosjektledare samt ytterligare en prosjektledare. Huvudprosjektledare rekryterades då inom projektet och tjänsten tillsattes.
- Pilotprosjektet "Baerekraftigt reisemål/Hållbar destinationsutveckling" anställde en prosjektledare på 50% och en projektadministratör på 50%. Prosjektledaren slutade under 2016 och tjänsten tillsattes men 2017 slutade även denna prosjektledare. Pilotprosjektet var ännu inte slutfört och styrgruppen erbjöd projektadministratören tjänsten som huvudprosjektledare med uppgift att slutföra både pilotprosjektet och SITE II.
- Destination Sälenfjällens byte av VD i perioden och Visit Idre som fusionerades in i Visit Dalarna har påverkad prosjektloppet. Malung-Sälens kommuns kommunalråd avgick i förtid och ett nytt kommunalråd tillsattes vintern 2017.
- Malung-Sälens kommun som prosjekteier gjennomgikk i 2017 en omorganisering som resulterte i at næringslivsenheten ble avsluttet og det har vært vanskelig å få ny politisk ledelse til å ta eierskapet til prosjektet fullt ut.

Endringene som skjedde både internt og eksternt har påvirket prosjektet negativt både på svensk og norsk side. Prosjektet fikk aldri kontinuitet på oppgavene og mye tid gikk med til å håndtere ressursmangler, starte og stoppe prosesser, informere og forankre prosjektets ulike deler på nytt og bygge nye samarbeidsrelasjoner.

Prosjektorganisasjonen på svensk og norsk side har vært ulik. Svensk side har hatt fast ansatte gjennom Malung Sälens Kommun i 50% og 100% stillinger. På norsk side har det vært flere involvert i prosjektorganisasjonen da disse har blitt opphandlade/vært på engasjement og ikke fast ansatt. De ulike løsningene har begge fordeler og utfordringer:

- Med prosjektansatte på engasjement kan kompetansebehovet i prosjektet spisses bedre og ønsket kunnskap kan lettere knyttes til prosjektet.
- De som jobber heltid opplever at de på engasjement ikke er tilstrekkelig tilgjengelige i forhold til å få det daglige arbeidet til å fungere
- Ved opphandling/engasjement kan personer fra destinasjonsledelsen involveres og dermed sikre god overføringsverdi til eksisterende strukturer.

Andre erfaringer

2 års utsettelse av flyplass-åpningen har gitt litt vanskelig «timing» i forhold til å skulle skape engasjement blant små og mellomstore bedrifter på destinasjonene. Det har også ført til at enkelte utviklingsprosesser og strategiske avklaringer rundt internasjonalisering og samarbeid i regionen har blitt utsatt i tid. Mange prosesser er nå godt i gang i det samarbeidet i SITE II avsluttes.

SITE-samarbeidet er tuftet på å jobbe i etablerte strukturer i stedet for å bygge nye strukturer. Når det gjelder graden av samarbeid mellom SITE II og det etablerte destinasjonssamarbeidet har det variert fra destinasjon til destinasjon. Også muligheten til å samordne aktiviteten i SITE II med det etablerte destinasjonsarbeidet har variert.

- I Engerdal har samordningen vært optimal ved at daglig leder i Destinasjon Femund Engerdal også har være delansatt i SITE II og innarbeidet SITE-samarbeidet i det daglige destinasjonssamarbeidet. Destinasjonsselskapet har sammen med kommunen ansvar for å videreføre bærekraftarbeidet.
- I Trysil har Destinasjon Trysil og SITE II jobbet mer og mer samordnet og målrettet utover i prosjektet og funnet gode løsninger på arbeidsdeling og ressursbruk. En hensiktsmessig organisering av Guidenettverket som del av destinasjonsselskapet ble også sikret før SITE II ble avsluttet. Arbeidet med bærekraftig utvikling inngår som del av destinasjonsselskapets arbeid.
- I Idre ble destinasjonsselskapet avviklet i 2016 og aktiviteten ble i stedet en del av den nye organiseringen i Visit Dalarna. Med det mistet SITE II den lokale forankringen og dialogen med destinasjonsledelsen, noe som har gjort det vanskelig å skape ønsket engasjement blant reiselivsbedriftene. Idrefjäll har i tillegg solgt sine aksjer og trukket seg ut av samarbeidet i Scandinavian Mountains. Ansvar for arbeidet med hållbarhet er uavklart.
- Destinasjon Sälenfjällen har majoriteten av sine medlemsbedrifter tett knyttet til vinteraktørene i Sälenfjället, Kläppen og Støten. Destinasjonsselskapet har et smalere mandat og utøver færre oppgaver og tjenester på vegne av sine medlemmer enn i for eksempel Trysil og Engerdal. Samordningen mellom SITE II og destinasjonsselskapet har dermed vært begrenset samtidig som SITE II har ivaretatt destinasjonens utviklingsoppgaver i forhold til utvikling innen hållbarhet, produktutvikling og exportmognad. Ansvar for arbeidet med hållbarhet er uavklart.

Indikatorer

SITE II har involvert mange virksomheter både innen besøksnæring og annen næring på ulikt sett. Workshops, kurs, konferanser, fagseminar, bedriftsbesøk, nettverksmøter, prosjektmøter, pressereiser, visningsturer, messe- og turoperatørbesøk og studietur er en del av aktiviteten som prosjektet har invitert til.

Aktivitetsindikator	Förväntat utfall	Faktisk utfall	Sve	Nor	Definisjon
Antal företag som får stöd	100	106	27	79	Deltagit på kurs, workshop, Facebook-annonsering, annen marknadsföring
Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt	100	216	114	102	Deltagit på konferens/seminarie
Antal nya företag som får stöd	25	10*	3	7	Nyetablerade företag som har tatt del i SITE sitt arbeide
Företag som inlett exportsatsning	100	25*	6	19	Deltagit på marknadsaktiviteter i SITE II: film/foto, visnings-turer, workshop, pressresor, språkkurs

* I perioden under SITE II har langt flere bedrifter enn de registrerte startet eksportsatsing. En rekke tiltak for internasjonalt salg er initiert av bedriftene selv eller i samarbeid med destinasjonsselskapene. Dette salgsarbeidet er betydelig men har blitt gjennomført uten SITE sin medvirkning og er derfor ikke medregnet her.

Vedlegg: 9 Sv och No Företag SITE 31.12.2018

Grenseoverskridende merverdi

Grensen som ressurs

SITE har blitt ett begrep for grenseområdet som består av kommunene Malung-Sälen, Älvdalen, Trysil og Engerdal. SITE's primærnæring, besøksnæring og turisme, er en høyt prioritert næring i regionen.

De deltagende kommunene på svensk og norsk side har over tid hatt en felles politisk og forretningsmessig avtale om å utvikle en internasjonal turistdestinasjon over landegrensene. Dette materialiserer seg mer og mer gjennom årene med samarbeid og gjør at grenseoverskridende merverdien av samarbeidet i SITE-regionen er veldig sterkt.

Avtalen om å utvikle en internasjonal turistdestinasjon over landegrensene er selve grunnlaget for Interreg.prosjektet SITE II med målsetning om å utnytte de mulighetene som ligger i å jobbe regionalt og på tvers av landegrensene. I så måte er grensen en viktig ressurs for regionen.

En gemensam vision och bild for SITE II ble i prosjektbeskrivelsen formulert slik:

I 2018 jobbar Scandinavien Mountain's aktörer tillsammans som en internasjonell och hållbar destination med en attraktiv besöksäring.

Arbeidet med SITE II sine innsatsområder «Exportmognad i besøksnæring, exportmogen destination och nyföretagande/entreprenörskap» har gitt en tydelig grenseoverskridende merverdi. Regionens turistbolag har styrket sin exportmognad og lagt et godt grunnlag for å lykkes med satsingen mot de internasjonale markedene. Både innen produktutvikling og internasjonalt salg har vi både hentet erfaring og ny kunnskap, etablert samarbeid internasjonalt og fått nye gjester til regionen.

Scandinavian Mountains Airport åpner i desember 2019. Mye aktivitet i regionen retter seg mot denne hendelsen som vil skrive seg inn i reiselivshistorien som den største så langt. Flyplassen er initiert og eies av det lokale næringslivet, og etableringen ville ikke kunne skjedd uten et sterkt ønske om regionalt samarbeid i regionen.

Scandinavian Mountains Airport er også et eksempel på utnyttelse av «kritisk masse» på et høyt forretningsmessig nivå. Uten det regionale samarbeidet ville det ikke vært trafikkgrunnlag for å utnytte en flyplass midt i skogen i det indre av Skandinavia.

Som et resultat av Scandinavian Mountains Airport er interessen for å investere i regionen rekordhøy både på norsk og svensk side. Investeringene har et langsiktig perspektiv og bidrar allerede til økt verdiskaping og sysselsetting i regionen

SITE-metoden

«SITE metoden» er et arbeidssett som inleder med dialog där berörda parter identifierar gemensamma utmaningar, genomför undersökningar för att skapa ett beslutsunderlag, skapar "verkstäder" för implementering inom befintliga strukturer och avslutas med att resultatet utvärderas. Denna arbetsmetod har varit viktig för att säkra arenor för ett långsiktigt samarbete.

Prosjektet SITE II har i selv vært en slik arena hvor kommuner og næringsliv har møttes, løftet spørsmål, tatt beslutninger og gjennom det bidratt til å sikre og videreføre et langsiktig samarbeid.

«SITE-metoden», som en gemensamt förankrad och beprövd dialogmetod, har ledt till bestående samarbeide og kompetenshøining mellom små og medelstore företag inom besöksnäringen og mellom kommuner, destinationsbolag og näringsliv över gränsen.

Bærekraftig/hållbar destinasjonsutvikling

Arbeidet med hållbar utvikling og kvalifisering for «Merket for bærekraftig reisemål» er en grenseoverskridende merverdi. Innovasjon Norge på norsk side var tidlig ute med å tilrettelegge en metode for destinasjoner som ønsket å jobbe med bærekraftig/hållbar destinasjonsutvikling. Trysil ble merket som Bærekraftig reisemål i 2013 som en av de første i Norge. I 2016 fikk Sälen og Idre mulighet til å prøve ut merkeordningen på svensk side gjennom en pilotstatus gitt av Innovasjon Norge. Erfaringer fra Trysils arbeid med hållbar utvikling siden 2009 har på denne måten kommet godt til nytte for hele SITE -regionen.

Grensen som utfordring

- Seminar om grensehinder i Trysil

Grensekomiteen Hedmark Dalarna samlet mandag 18. april 2016 myndighetspersoner og næringsliv på begge sider av grensen til et seminar om grenseoverskridende næringsvirksomhet og grensehindre for næringslivet. Grensetjånsten, Tollen, Mattillsynet, Skatteetaten fra begge land så vel som næringslivet selv orienterte. Les mer under «Prosjektmål E – Offentlig infrastruktursamarbeid».

Referanse: <http://hedmarkdalarna.com/vellykket-seminar-om-grensehinder-i-trysil/>

- Om grensehinder på SITE II Avslutningskonferanse

Jack Shepherd, doctorand ved Mittuniversitetet i Østersund holdt foredrag om sin Studie « Borders matter» på avslutningskonferansen. Motivasjonen for å invitere Jack var å sette fokus på at selv om grensen mellom Norge og Sverige er åpen har den en rolle som attraksjon for gjester fra andre land. Grenser innebærer også mentale utfordringer for oss som jobber i prosjektet og for turistbolag som ønsker å jobbe over grensen.

De horisontella kriterierna

Jämställdhet, integration, lika möjligheter och icke-diskriminering

Visjonen har vært at alle deler av prosjektet, inkl. prosjektets styringsgruppe og prosjektledelse, skal ha så jevn kjønnsfordeling som mulig.

I prosjektledelsen endte vi på slutten av prosjektet kun med kvinner som en konsekvens av at mennene i prosjektledelsen avsluttet før prosjektets slutt. I styringsgruppen og prosjektledelsen til sammen har det vært en bra fordeling av kvinner og menn. Også valg av foredragsholdere og kursledere viser en balansert kjønnsfordeling og en jevn fordeling mellom nordmenn og svensker. Det har videre vært bevissthet på å få til så god geografisk spredning som mulig i forhold til hvor kurs, seminar og foredrag har blitt lokalisert.

Vi har gjennomført inspirasjonsforelesninger med nasjonalt og internasjonalt perspektiv, og fordelt disse i hele SITE-regionen.

Merkingen av både Sälen, Idre, Trysil og Engerdal som Bærekraftig Reisemål- *med lokalt engasjement i et langt perspektiv*" innebærer at vi blant annet må fokusere likestilling og diskriminering gjennom

temaet «styrke sosiale verdier på reisemålet». Temaet retter seg mot ivaretagelse av lokalbefolkningen så vel som gjester og ansatte på reisemålet.

I februar 2017 ble seminaret «Från immigrant till medarbetare» gjennomført i regi av Gränskommittén Hedmark-Dalarna sammen med bl.a. SITE II i Sälen. Bakgrunnen for seminaret var et økende behov for arbeidskraft i regionen. På seminaret ble det delt gode eksempler på integrasjon i arbeidslivet og fortalt om de seneste funnene innen forskning i forhold til å identifisere hva som er viktig for at arbeidsgivere og immigranter skal finne hverandre.

Mange bedrifter i besøksnæringen har sysselsatt arbeidskraft med utenlandsk opprinnelse. I det ligger å bistå med mange forhold, så som validering av utdanning for at de utenlandske ansatte kan komme raskere i gang i bedriften.

<http://hedmarkdalarna.com/gransforum-2017-i-salen-integrasjon-av-flyktninger-viktig-utfordring/>

Hållbar/bærekraftig utvikling

SITE II har gjennom hele prosjektløpet tatt et helhetsgrep over destinasjoner, aktører og kommuner i forhold til miljø og bærekraft. Både bedriftene på reisemålet og kommuneledelsen er blitt oppmuntret til å starte et målrettet miljøarbeid og til å miljøsertifisere egne virksomheter.

I tillegg var det et prosjektmål og kvalitetsmerke hela SITE-regionen (de fyra resmålen Sälen, Idre, Trysil, Engerdal) med det norske merket «Bærekraftig Reisemål/Sustainable Destination». Dette målet ble oppnådd i 2018.

Å inneha merket for bærekraftig reisemål innebærer at alle de fire destinasjonene sammen med sine kommuner har besluttet å videreføre et langsiktig arbeid med å bevare natur, kultur og miljø, styrke de sosiale verdiene og styrke økonomisk levedyktighet både på destinasjonene og i bedriftene. Destinasjonsledelsen vil utarbeide en årlig bærekraftsrapport over aktiviteten på reisemålet. I tillegg skal reisemålet merkes hvert 3. år.

I samarbeidsprosjektet EcoINSIDE (Inner Scandinavian Innovation and Development), hvor fokus har vært på å gjøre slam som restprodukt til en fornybar ressurs, har SITE's prosjektledelse og kommunene vært engasjert.

Innad i SITE II har prosjektgruppen jobbet for å minske egen miljøpåvirkning gjennom aktiv bruk av digitale verktøy som Skype for sine møter i stedet for å kjøre bil for å ha fysiske møter. Ved deltagelse på konferanser og seminar har det blitt praktisert samkjøring dersom offentlig transport ikke har vært tilgjengelig. Dokumentdeling på Google Drive har sterkt redusert papirforbruket på begge sider av grensen.

Informasjon og kommunikasjon

Hjemmeside og blogg

SITE Destination sin facebookside har vært den viktigste informasjonskanalen for å formidle prosjektets aktiviteter. Siden har etter hvert fått 892 følgere og har vært tett oppdatert med aktuelle saker, det være seg spredning av resultater fra SITE II, om aktiviteter i prosjektet eller for å få ut

informasjon ut fra andre aktører i besøksnæringen i SITE. Facebook er slik sett godt egnet, - man når mange med lav ressursbruk.

Ved større saker, så som invitasjon til konferanser og seminar, har SITE sin hjemmeside med blogg vært benyttet. Da kan mer informasjon deles samtidig som leseren har en referanse til å finne igjen informasjonen lett.

Informasjon om prosjektet har også blitt aktivt delt på hjemmesidene til kommunene og destinasjonsselskapene.

Seminarier och konferenser

Egne konferanser og seminar har vært viktig arenaer for SITE II for å informere om prosjektet men ikke minst bringe fram fagkunnskap om temaer som inngår i SITE II sitt arbeidsområde.

SITE II prosjektledelse har også vært invitert til en rekke møter, seminar og konferanser for å informere om SITE II og reiselivssamarbeidet i SITE-regionen.

Videre har prosjektledelsen besøkt bedrifter og andre aktører for å fortelle om og skape engasjement for prosjektets arbeide, herunder:

- Grenseregionalt forum, Grensekomiteen for Hedmark og Dalarna, destinasjonsselskapene Destination Sälenfjällen, Destination Trysil och Destination Femund-Engerdal samt de 4 kommunene innenfor SITE-regionen.

Tildeling av hållbarhetsmerket Bærekraftig reisemål/Sustainable destination til Sälen og Idre har fått stor oppmerksomhet i Sverige, og prosjektlederen har deltatt som foredragsholder og paneldeltager på flere konferanser, så som Design Region Sweden, Högskolan Dalarna, Hållbar besøksnäring 2018 och Järvsö Destinations hållbarhetskonferens.

SITE II i media

Eksempler på mediasaker på svensk side

- [Interpret Europe – Northern exposure – IE certifying Scandinavians](#)
- [P4 Dalarna: SITE som eksempel på samarbeid over grensen](#)
- [Rekordoppslutning rundt norsk bærekraftordning](#)
- [Första svenska destinationen med hållbarhetsmärkning](#)
- [Idre och Sälen först i Sverige med hållbarhetsmärkning](#)
- [Sälen och Idre nu «Bærekraftig reisemål»](#)
- [Besøksnæringen omme rinte undan med att inte jobba hållbart](#)

Eksempler på mediasaker på norsk side

- [Destinasjon Femund Engerdal fikk prestisjefyllt reisemålsmerke på rekordtid](#)
- [Besøksnæringen i SITE omsetter for 4,4 milliarder](#)
- [Trysil og Engerdal-bedrifter ut i verden](#)
- [Vil selge stillhet til flyturister](#)

Rekordoppslutning rundt norsk bærekraftordning

Syv nye reisemål mottar i dag Merket for bærekraftig reisemål av næringsminister Torbjørn Røe Isaksen. De syv reisemålene føyer seg med dette inn i rekken av 15 norske destinasjoner som jobber systematisk for en mer bærekraftig utvikling i reiselivet.

FOTO: Nærings- og fiskeridepartementet

- [Vil gi turister spektakulære søndagsturer](#)
- [Engelsk er ikke gangbart i alle miljøer og i alle aldersgrupper](#)
- [Fra SITE II-konferansen «Get ready for take-off 2.0»](#)

Vedlegg: 10 SITE II i media

Foto og film

Det er fotografert på alle konferanser og seminar gjennomført i SITE-regi. Enkelte av disse fremkommer i presentasjon av de ulike hendelsene på SITE II facebookside.

Det finnes et eget arkiv med bilder og film fra guidede opplevelser tatt fram som del av utviklingsarbeidet i Guidenettverket.

Övrigt

SITE II har tatt frem nødvendig materiell for profilering som har vært benyttet gjennom prosjektperioden. Materiellet inkluderer EU sin Interreg-logo. Eksempler på dette er:

- Visittkort med SITE
- Maler for møteprotokoll, brev, presentasjon m.v.
- Mailsignaturer
- Roll-up til bruk på messer og konferanser
- Skilt/faktainformasjon til alle prosjektkontor

Forankring av prosjektets resultat og effekter

Forankring av Bærekraftig/hållbar destinasjon

Reisemål som kvalifiserer for Merket for bærekraftig reisemål har forpliktet seg til en langsiktig satsing for å ytterligere utvikle reisemålet i en bærekraftig retning. Dette krever at arbeidet gis løpende fokus og oppmerksomhet og at det årlig utarbeides en bærekraftrapport. I tillegg må reisemålet merkes hvert 3. år. For å få godkjent merking må reisemålet øke sin score på besvarelse og dokumentasjon av Standard for bærekraftig reisemål.

På norsk side er arbeidet med Bærekraftig reisemål forankret i Destinasjon Trysil og Destinasjon Femund Engerdal, som sammen med kommunene er ansvarlig for utviklingsarbeidet og merkingen.

På svensk side har det ikke latt seg å gjøre å avklare hvem som skal ha ansvar for arbeidet med Bærekraftig reisemål. Både Malung-Sälen kommune og Älvdalen kommune gjorde i 2016 vedtak om å bidra aktivt i hållbarhetsarbeidet, men dette har så langt ikke resultert i vedtak om videreføring av arbeidet. Heller ikke Destinasjon Sälenfjällen har valgt å ta et ansvar videre.

Ved prosjektets slutt har det vært dialog med Visit Dalarna, og kanskje vil en fremtidig løsning kunne være at de tar en overordnet rolle i hållbarhetsarbeidet som også kan inkludere Sälen og Älvdalen.

Forankring av Guidenettverket

Et konkret resultat av SITE II er Guidenettverket med 37 registrerte reiselivsbedrifter som i samarbeid jobber for å utvikle gode naturbaserte guidede opplevelser i SITE-regionen. Verdien av dette nettverket er stort men gruppen er også sårbar ved prosjektets slutt. 10 virksomheter er nyetablerte i prosjektperioden, mange er veietablert men er små. I internasjonaliseringsarbeidet er gruppen viktig fordi de vintertid tilbyr produkter og opplevelser som supplerer alpin skikjøring og gjør med det våre destinasjoner mer attraktive. Sommerstid er det å bruke naturen et av hovedproduktene, men overfor

de internasjonale markedene må naturopplevelsene tilrettelegges. Det har derfor vært en viktig oppgave for SITE II å sikre videreføring av guidenettverket i eksisterende strukturer før prosjektets slutt for å sikre videre samarbeid mellom og støtte til denne nyetableringen i SITE.

De norske destinasjonsselskapene har før prosjektets slutt integrert de involverte bedriftene som egen bransjegruppe i destinasjonsselskapet. Dette forutsetter selvfølgelig at bedriftene er medlem i destinasjonsselskapet. I Destinasjon Trysil får de økonomisk støtte til egne tiltak, tilgang til online booking, samordnet markedsføring via web og sosiale medier og faglig støtte ved behov. I Destinasjon Femund Engerdal er opplevelsesaktørene samlet i en egen gruppe med egne møter, presentasjon på web, samordnet markedsføring og faglig støtte.

På svensk side har muligheten for å gå over i «befintlig verksamhet» ikke vært tilstede på samme måte. Destinasjon Sälenfjällen er en interesseorganisasjon for medlemsbedriftene i vinterbransjen og har ikke utvikling og markedsføring som sin oppgave. For Idre utfyller Visit Dalarna til en viss grad rollen som SITE II har hatt, her kan guidebedriftene delta på kompetansetiltak og aktiviteter rettet mot internasjonalt markedsarbeid. Det styrker situasjonen at de svenske aktørene i guidenettverket, etter forslag fra SITE II, har organisert seg i en egen samarbeidsgruppe for å prøve og videreføre et samarbeid. Det er i den forbindelse etablert en egen facebookside for intern bruk og en facebookside mot gjester og markeder.

Samarbeid med andre Interreg-prosjekt og EU-finansierte prosjekt

SITE II har vært involvert i flere EU-finansierte og interregbaserte prosjekter på ulikt nivå og grad av involvering.

- SITE II har hatt løpende dialog med Scandinavian Mountains Airport i byggefasen og tatt del i den fremdrift og de utsettelse som dette arbeidet blitt del av i godkjeningsfasen. Status i arbeidet med Scandinavian Mountains Airport har vært av stor interesse for turistbolagene i regionen og dette har derfor vært tema på konferanser i SITE-regi.

Utsettelsen av flyplassen er nå bekreftet til desember 2019. For SITE II har nok dette påvirket resultatet av prosjektet, blant annet fordi det har resultert i at markedsarbeidet blant de sentrale aktørene () har blitt utsatt og de internasjonale gjestene som var forventet skulle komme til regionen med fly uteble. Vi tror dette også kan ha påvirket destinasjonsselskapene og turistbolagene i sitt internasjonaliseringsarbeid i perioden.

- SITE II har også hatt samarbeid med EcoInside med å ta frem en innovativ løsning for hållbar håndtering av slam og matavfall fra SITE-regionen. Arbeidet ble gjennomført i 2016-2017 av Miljö & Avfallsbyrån sammen med en bredt sammensatt arbeidsgruppe fra SITE-kommunene. Utfordringen i SITE-regionen er sesongvariasjoner i mengden avfall kombinert med avstander og tynt befolkede områder.
- SITE II har vært representert i referansegruppen for Grenseoverskridende besøksforvaltning for Fulufjellets nasjonalparker og tatt aktivt del i prosjektets ulike faser i arbeidet med å øke tilgjengeligheten til grenseregionens natur- og kulturarv, og gjennom fellestiltak presentere begge nasjonalparkene som en sammenhengende enhet.
- SITE har deltatt aktivt i forprosjektet i interreg-prosjektet Fjelltransfer Hedmark Dalarna. Dette er beskrevet under *Prosjektmål E – Offentlig infrastruktursamarbete*

Aktiviteter og økonomi

Prosjektets aktiviteter

Prosjektets aktiviteter er beskrevet under punktet «Mål, resultat och förväntade effekter», side 3-15.

Prosjektet fikk godkjent utsettelse av sluttdato fra 30.06.2018 til 31.12.2018. Aktivitetsplan og budsjett ble i den forbindelse revidert. Jfr. Årende-ID 202000003 2018-3-19. Det ble utarbeidet og godkjent en aktivitetsplan over prioriterte aktiviteter de siste seks månedene. Denne planen har blitt gjennomført som beskrevet.

Prosjektets kostnader

KOSTNADER - NORSK SIDE	Budsjett	2015-2018
Prosjektledelse/kjøp av eksterne tjenester	3 600 000	4 120 077
Reiseutgifter	300 000	251 866
Prosjekttiltak	600 000	300 940
Eksternt direktefinansierte kostnader	75 000	-
Egne prosjektinntekter (kursavgift mm)	-	125 500
Sum kostnader	4 575 000	4 547 383

KOSTNADER - SVENSK SIDE	Budget	2015-2018
Personal	6 630 000	5 914 600
Extern sakkunnskap	1 064 000	1 512 281
Transporter & resor	294 000	263 213
Sjablon 3,37 % av personal	229 000	199 322
Utrustning	33 000	21 117
Övrigt		3 517
Summa kostnader	8 250 000	7 914 050

Anbefalinger

Underveis og ved prosjektets slutt har SITE II hatt flere gjennomganger for å få fram gode og mindre gode erfaringer, læringspunkter og anbefalinger for arbeidet videre i SITE-regionen. Med grunnlag i disse diskusjonene vil vi fremføre følgende tre overordnede anbefalinger,

- Prosjektmidlene på norsk og svensk side er veldig ulikt fordelt, hvor det norske budsjettet utgjør kun 50% av det svenske budsjettet. Dette skaper veldig ubalanse i prosjektgjennomføring, hvor svensk side kan bemanne sterkt mens norsk side har lavere bemanning. Budsjettulikhetene gir seg også utslag i ulik mulighet til å ha samme aktivitetsnivå i prosjektet. I SITE II ønsket vi å kjøre mange oppgaver og tiltak felles, men begrensninger i bruk av penger over grensen vanskeliggjorde dette. Vi etterlyser derfor muligheten i Interreg-prosjektene til å kunne disponere prosjektmidlene som ett felles budsjett med en felles styring.
- SITE-regionen har kommet langt i sitt arbeid med å forberede regionen på å ta imot en større andel internasjonale gjester. De 4 destinasjonene har mye å tilføre hverandre, men uten SITE-arbeidet og uten etablerte organisatoriske strukturer over landegrensen vil samarbeidet i stor grad forsvinne. Både potensialet for og timingen med et «SITE III» vil være en hensiktsmessig og viktig videreføring av SITE-regionens grenseoverskridende samarbeid.

- SITE II setter spørsmål til om Interreg sitt byråkrati rundt at ressurser (penger og personell) kun kan benyttes på en side av grensen. Vi erfarer at det er til hinder for prosjektets effektivitet og kvalitet at personer og penger kun skal benyttes på den siden av grensen hvor budsjettet ligger. Det undergraver det å skulle samarbeide om oppgaver og delprosjekter i tillegg til at man da heller ikke kan samarbeide om og dele kompetanse. Et par eksempler
 - Om personell som er engasjert i prosjektet er uphandlat på norsk side i prosjektet kreves det likevel ny uphandling på svensk side for samme person for at svensk side skal kunne dekke kostnaden. SITE II har opplevd det som et reelt gränshinder å ikke kunne bruke personellressursene fritt over grensen.
 - Om en brosjyre som presenterer både svenske og norske bedrifter produseres på norsk side kan svensk side ikke dekke 50% av kostnadene fordi produksjonen ikke var opphandlat på svensk side.

Vedleggsliste

- 1 SITE – Internasjonaliseringsmodell 2018
- 2 Brosjyre Guidede turer i to land SITE 2017
- 3 Sälen Sustainable Destination sammanställning dokumentation
- 4 Idre Sustainable Destination sammanställning dokumentation
- 5 Bærekraftig reisemål TRYSIL 2016 dokumentasjon
- 6 Bærekraftig reisemål Femund Engerdal 2017 dokumentasjon
- 7 Rapport Pilotprosjektet Sustainable Destination 2016-2018
- 8 Pressemelding Bærekraftig reisemål Femund Engerdal 2017
- 9 Sv och No Företag SITE 31.12.2018
- 10 SITE II i media